

Thirty four

“But mother, how would it be possible to keep our children away from the schools?” The elder daughter-in-law asked. “Dear sister, we have already transformed the format of schools. Family, society and government must have spent millions on our education, and yet here neither do we have any school buildings and nor any expenditure on stationary. Our children learn from us anyway, and the happiness derived while educating them is a happy bonus for us. Not a penny spent, and yet the results have amazed the entire world. In fact, setting his collectariat aside, Mr. Mathur has now become crazy after Abhishek, and someone actually stole Abhishek’s entire team.” The younger daughter-in-law said enthusiastically.

Well, I agree that we have initiated and successfully added new dimensions to the education system; however, it seems that now we are thinking and doing something entirely different. I mean, what is this talk about considering the child as our ultimate teacher and learning from him, instead of teaching him. Now, what sensible person would agree to learn from kids?” The elder daughter-in-law raised her problem in a serious manner.

The younger one laughed at this- “Yes sister, who urinate at the mere sound of shh, what would such kids teach to anyone! But, what is interesting is that throughout the world, every mother rounds her lips and produces the same se-se-se sound to make their kids urinate, and the kids do.”

“Well, this is something that even a cow’s calves can do, what does this prove anyway?” The elder daughter-in-law’s arguments weren’t defeated yet.

The mother-in-law smiled and said- “Well, your se-se-su-su have made two things very clear. Firstly, that all the kids around the world speak and understand the same language, the music of se-se and su-su. And secondly, that it’s important to be a mother in order to understand this language. And it is only by walking on this unknown road that connects a mother to her child, that man would understand this natural language. If this principle of learning from the child is accepted, that would transform the educational system as we know it, and all miseries would be eradicated from the path of man.”

The child in the elder daughter-in-law’s womb kicked happily and the mother understood that the child was showing his agreement. When she shared the happy news with her sister and mother-in-law, all their faces were lit up like a child. The process of learning from the child has started. The journey that has started would end only on the final destination. After all, motions are for arriving at destinations.

ਚੌਤੀ

“ਮਾਂ ਜੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖੀਏ?” ਵੱਡੀ ਬਹੂ ਨੇ ਪੱਛਿਆ।
“ਓ, ਤਾਈ, ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਡੇ ਖਰਚੇ (ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ) ਬਾਰੇ ਸੋਚੋ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ-ਸਮਾਜ-ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਡੀ ਵਿੱਦਿਆ ਉੱਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਭਵਨ ਹਨ, ਨਾ ਕੋਈ ਬਸਤਾ-ਕਿਤਾਬਾਂ-ਪੈਂਨ ਆਦਿ ਦਾ ਖਰਚਾ। ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਥੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਕਲਕਟਰੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਦੇ ਦੀਵਾਨੇ ਬਣੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਹੀ ਕਈ ਲੈ ਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ।” – ਛੋਟੀ ਬਹੂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬੋਲੀ।

“ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੁਕਾਮ ਦੇਣ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਮੋਢੀ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਪਰ ਅਜੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਸਤੋਂ ਹਟ ਕੇਹੀ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ-ਸੋਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਅਸੀਂ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਸਿੱਖਿਅਕ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ? ਹੁਣ ਭਲਾ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਹੜਾ ਸਮਝਦਾਰ ਇਨਸਾਨ ਮੰਨੇਗਾ?” – ਵੱਡੀ ਬਹੂ ਨੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ।

ਛੋਟੀ ਹੱਸਣ ਲਗੀ, “ਹਾਂ ਦੀਦੀ” ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਦੇ “ਸੂ...” ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਵੇਗਾ! ਪਰ ਗੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕਰਕੇ “ਸੂ...”

ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੱਢਣ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।”

“ਅਜਿਹਾ ਤਾਂ ਗਾਂ ਦਾ ਵੱਛਾ ਅਤੇ ਵੱਛੀ ਵੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ” ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ ? ਵੱਡੀ ਆਪਣੇ ਤਰਕ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਸੱਸ ਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ – “ਤੁਹਾਡੀ ਦੇਹਾਂ ਦੀ ਇਸ “ਸ਼ੀ..., ਸੂ...” ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਅਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, “ਸ਼ੀ...ਸ਼ੀ... ਅਤੇ ਸੂ... ਸੂ...” ਦਾ ਸੰਗੀਤ। ਅਤੇ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਇਹ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਮਾਂ ਬਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਾਂ-ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਅਣਜਾਣ ਤਾਰ ਜੁੜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਤੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਅ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਤਬਦੀਲੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਮਨੁੱਖ ਦੁੱਖ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਜਾਵੇਗਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਵੱਡੀ ਬਹੂ ਦੇ ਗਰਭ ਅੰਦਰ ਪਲ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਲੱਤ ਮਾਰੀ, ਅਤੇ ਮਾਂ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੂਚਕ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਮਝਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿਉਰਾਈ ਅਤੇ ਸੱਸ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖਿੜਖਿੜਾ ਉਠੇ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਮ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੁਕਦਾ ਹੈ। ਗਤੀਆਂ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੇਵਲ ਮੁਕਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।